

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 11

15

MARTIE

1925

În acest număr: *Geneza unei farse* de Octavian Goga; *Vecernie poezie de Vintilă Russu Șirianu*; *Dilema partidului național* de Al. Hodoș; *Politica emigranților ruși* de P. Nemoianu; *Brândușa, vaca Domnului...* de Al. Lascarov-Moldovanu; *Problema naționalităților în vechea Ungarie* de C. Groșoreanu; „*Roșu, galben și albastru*” de Moise Nicoară; *Gazeta Rimată: O sărutare prin procură de Romeo Ciubotariu*; *Insemnări: Precauțiuni electorale; Mercenarul doctrinar; Pe valurile fuziunii; Delict de opinii; O mică dilemă; Șiretlic comercial; Să se închidă discuția, etc. etc. Notițe bibliografice.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

Geneza unei farse*)

S'a vorbit în aceste pagini adeseori de structura sufletească cu totul particulară a dlui Iuliu Maniu. Am urmărit de trei ani încoace cu o atențiune destul de vie peregrinările sale pe câmpul politic, i-am reținut faptele, i-am analizat atitudinile, și mai ales i-am lămurit rețențele. Credeam, că e o problemă de interes și pentru prezentul desorientat și pentru posteritate, să smulgem de sub ocrotirea legendei și să așezăm într'o perspectivă de apreciere reală personalitatea unui om politic cu însemnate atribuții reprezentative.

Trebuie s'o mărturisim însă, că toate silințele ce ne-am dat de-a încheia în forme definitive portretul eminentului nostru adversar n'au dus încă la un rezultat. Opinia publică nu-l vede limpede, lumea nu poate să-l judece. Încercarea noastră de altfel era destul de grea, fiindcă fostul președinte al Consiliului dirigent este, se știe, un monument de prudență. D-sa, povățuit de-un admirabil instinct de conservare, a luat toate măsurile ca nici o privire indiscretă să nu i se poată furișa în laboratoriu. Nu cred să mai existe undeva vre-un îndrumător al treburilor obștești, care să-și fi valorizat mai profitabil tăcerea. Cei cinci ani, de când a descins la București, s'au scurs fără să-i poată storce o formulă categorică, ori un trecător accent de energie. În această vreme s'au dat lupte formidabile, s'au încheștat pasiuni, s'au distrus reputații. În încrucișarea de năzuinți potrivnice am ieșit cu toții la largul și ne-am strigat credința în urechile deaproapelui. Numai

---

*) Am scris acest articol înainte cu trei săptămâni, pe vremea când d. I. Maniu, după publicarea apelului său, își afișa dorința de-a face o înțelegere cu „toate partidele democratice”, și, „pertractând” în taină cu toată lumea, declara tutu-rora că nu are o înțelegere prealabilă cu d. Argetoyanu. N'am crezut un moment în sinceritatea ilustrului pertractant și am scris aceste rânduri. Nu le-am publicat însă atunci, ca să nu se poată invoa din nou minciuna, că aprecierile mele taie calea unei apropieri. Acum că s'a consumat vicleimul ridicol al așazisei ratificări, aducându-se toate verificările postume pentru prevederile mele, dau aici articolul care arată că am văzut limpede în cărțile dlui Maniu...

d. Iuliu Maniu a rămas sgulit neconținut sub strașina legendei sale. Cetiți i cele trei articole scrise în șase ani, cântăriți-i expozeurile, judecați-i cuvântările dela întruniri sau dela tribuna parlamentară și spovediți-vă în fața conștiinței proprii: *cu ce v'ați ales?* Cine-ar fi meșterul, care din această apă sălcie să poată scoate culori, ca să zugrăvească un tablou? Totul e imprecis, moale, anodin și cu ondulări gelatinoase. În adevăr, silueta delicată a fericitului bărbat de stat, cu cât te-apropii de ea cu atât devine mai vapoasă, cu atât se distanțează mai mult.

Mai este încă un element cu totul deosebit, care îngreunează pătrunderea analistului, fiind vorba de d. Iuliu Maniu. Președintele comitetului de-o sută, în toată plenitudinea personalității sale, e o apariție cu note exotice, care contrastează într'un mod izbitor cu tot ce e de baștină la noi. Chiar și în Ardeal, unde pecetea ungurească e încă la ordinea zilei, unde produsele unei mentalități hibride se mai întâlnesc la tot pasul, dsa nu e împrietenit cu spiritul curent. Ca psihologie și ca temperament, actuala clasă diriguitoare ardeleană a păstrat făgașul tradițional românesc, cu toate infiltrațiile străine de suprafață. Ce au a face figurile noastre patriarhale de-acolo, bunii preoți sau dascăli cărturari, entusiaști, vărteci, deschiși la inimă, ce au a face cu ambilitatea glacială, cu vorba mieroasă și socotită a dlui Maniu? Cât privește lumea din vechiul Regat, ea rămâne complet uluită în fața acestei mixturi ciudate, în care-o specială eleganță dela Budapesta, combinată cu reminiscențe târzii de-ale nemeșilor provinciali, se amestecă în stralele retoricei cipariene și în blânde divagații ale călugărilor din Blaj. Este, în adevăr, un capricios concurs de impulsuri disparate, din care cu greu va putea înlătura cineva disonanțele tulburătoare, ca să poată salva o cât de modestă armonie de ansamblu. În ori-ce caz, va trebui să fie un înregistrator crud de fie-care clipă, care să descifreze adevărul pe ruinele unui basm, și să fâlfâie în văzul mulțimei misterul care e astăzi capitalul de existență a blajinului operator de culise.

Până atunci, noi trebuie să prindem momentele mai însemnate, când fără să vrea acest erou al prudenții își iese din rezervă și ne dă puțința să-l vedem măcar prin gaura cheii. Un asemenea prilej avem acum, cu celebrul apel lansat de dsa către „*toate partidele naționale și democratice*” din România întregită. Poate e cel mai caracteristic document din puținele pe cari le-a servit d. Maniu țării, ca să poată fi judecat pe urma lor. Niciodată un om politic nu și-a îngăduit aici o astfel de farsă ieftină, niciodată lozincele populare n'au fost mai frivol luate în deșert, ca în această chemare surprinzătoare, fiindcă niciodată fondul de nesinceritate și de șiretlic n'a fost mai evident pus la contribuție.

* * *

Să lămurim geneza acestei farse și toate urmările ei. Să vedem cum s'a zămislit duiosul apel, despre care aminteam într'un număr

trecut, fâgăduind că vom ridica perdeaua? Din ce pricini a văzut lumina zilei, spre ce ținte se îndreaptă, și care sunt rezultatele? Voi face această analiză cu oare-care stăruință, mai mult pentru laturea morală a problemei decât pentru cea politică, fiindcă se desprinde din ea icoana unui caracter.

Celitorii cunosc permanenta sete de „pertractare” a conducătorului partidului național. Știu la câte porți a bătut și câte comunicate a redactat, ca să-și scuze neputințele. Secretul acestei neînțelegeri cu toată lumea e lesne de priceput, când ne gândim la *fuziunile* ce-a făcut și cele pe care le-a desfăcut. D. Maniu, în dorința sa de a-și augmenta forțele, s'a ferit consecvent de-o contopire cu un organism sănătos și viabil. S'a gândit mai bucuos la o alianță cu rămășțele morților sau cu fermenții celor ce nu s'au născut încă. Partidele puternice, care înglobau curentele maselor, nu l-au încălzit niciodată, fiindcă-i primejduiau și planurile regionaliste și veleitățile de șefie, câtă vreme frânturile de grupări deveneau pur și simplu o anexă la patrimoniul dsale. Iată de ce, nu s'a înțeles nici cu partidul popcrului la timpul său, cu toate angajamentele luate, nici cu liberalii, nici cu partidul țărănesc. Pe toate aceste fronturi, ambițiile personale care-l mistuie cu o furie feminină pe firavul șef, nu i'erau menajate câtuș de puțin. Cu ori-care din cei amintiți s'ar fi întovărășit, ieșea eclipsat și frânt. A preferat să-și afilieze pe tachști, ramură beteagă, tarmă fără păstor cu aiere de supunere. Aceasta mesalianță însă nu i-a adus nici o favoare deosebită. Pe toată întinderea țării pocneau în gol discursurile dlui Csicsó-Pop prin gările din Moldova, câtă vreme așas în Ardeal partizanii rămăneau din ce în ce mai descurajați. Valul întrebărilor se pornise tot mai amenițător. S'a anunțat mișcarea or odoșilor dela Sibiu, a venit memoriul dlui Goldiș și recente conferințe dela Cluj. Impins de aceste fenomene de debandadă, șeful a resimțit din nou patima fuziunii. Călăuzit de vechea rețetă și-a aruncat privirile asupra proaspătului menaj politic Iorga-Argetoyanu, cei doi corifei cununați prin forța împrejurărilor, gata să iscalească ori-ce fiindcă nu mai nădăjduiau nimic. După pipăirile de rigoare, s'au pornit pertractările, cu dulceață și cu perfidie reciprocă. În cursul lor s'au făcut câteva insinuări spre tabăra diui Mihalache căruia i s'a propus un front comun împotriva generalului Averescu. Frunțașul țărănist le-a tăiat-o scurt, răspunzând dlui Maniu că nu înțelege gluma de-a democrația, alături cu d. Argetoyanu. În aceste condiții, șeful dela Blaj, consecvent apărător al principii'or politice și morale, isprăvind-și târguiala, a căzut de acord cu omul pe care nu demult îl denunța lumii ca pe cel mai imoral guvernant, bun de chemat în judecată dela tribuna parlamentară. D. Argetoyanu la rândul său, dornic să-și înfigă cât mai degrabă picioarele în Ardealul pe care demult îl clasase drept „țara proștilor”, devora orice condiție și înghitea tot, ca un veritabil stomac de balenă politică, despre care s'ar părea că mai avem câte ceva de zis. O adorabilă societate s'a potrivit aici, înțelegerea s'a făcut relativ repede, fiindcă fiecare din pertractanți credea într'o ulterioară tragere pe sfoară.

Ce se întâmpla însă în Ardeal? Ce sentimente erau acolo, ce legături se cereau și ce simpatii aveau roi în conștiința publică? Pe principalul teatru de operațiuni al dlui Maniu subtilitățile sale nu găseau aderenți. Erau două curente în sufletul mulțimii care urmărește chestiunile politice. Amândouă porneau din calda dragoste nefățărîtă cu care întreg românismul desrobît de subțî unguri îmbrățișează ideea unei reale valorizări politice a energiilor populare. Un curent era și este pentru unirea cu țărăniștii, care ar însemna o înfrățire a satelor, celalt preconizează contopirea cu partidul poporului, ieșit de asemenea din pătura rurală, avantajat și de posibilitatea concentrării ardelenilor într'o singură tabără. Și unul și altul are numeroși partizani. În schimb, figura politicește capricioasă a dlui Iorga s'a încadrat în Ardeal totdeauna într'o absolută solitudine. Printr'o prăpăstioasă deosebire de suflet și de temperament, neobositul polihiștor, cu toate dramele sale jucate la teatrul unguresc din Cluj, rămâne un soliloc în Ardeal. Cât privește pe d. Argetoyanu, fostul meu coleg, care declara deunăzi la club că nu mai putea de amor pentru Alba-Iulia, cu excepția batjocurilor sale obișnuite și a celor câteva consilii de administrație tot atât de obișnuite, nu cred să se fi gîndit vreodată cinci minute în șir la Ardeal. Îl asigur, cu vechea noastră buonomie, că nici un agent de percepție nu visează o unire cu dănsul. În astfel de împrejurări, ce putea face d. Maniu, după-ce, urmărindu-și proiectele sale cunoscute, își înfăptuise fuziunea cu așa-zisul partid naționalist al poporului? Cum putea să-și justifice în ochii celor de-acasă motivul de-a nu se fi înțeles cu generalul Averescu, sau cu partidul țărănesc? Cum putea, mai ales, să-și explice prin prisma intereselor ardelenesți stupefianta logodnă cu d. Argetoyanu?

Cum?

Aici intervine farsa.

D. Iuliu Maniu a conceput apelul cunoscut. L-a conceput, băgați-bine de seamă, după aranjamentul său cu d. Argetoyanu. Acest lucru îl ciripesc astăzi toate vrăbile din Cîșmigiu. Nu mi-a fost dat să văd încă o mai caracteristică operă de ipocrizie provincială. S'o urmărim în detalii, fiindcă pas cu pas ni se deschid ferești aburite spre sufletul unui om. Prima intenție era să-și potolească partidul. Pe seama celor dornici de-o înțelegere cu țărăniștii, a luat deci în apel decalogul redactat de d. C. Stere. (În treacăt fie zis, manopera e cât se poate de distinsă: pe autor îl declarîm trădător, dar îi însușești programul lui). Aceasta, după ce avea declarația lor prealabilă de *non possumus* cu d. Argetoyanu. Cât privește pe doritorii de-a se uni cu generalul Averescu, pentru a le de impresia că e gata să renunțe la șefie, a inserat într'un punct special, că președintele partidelor fuzionate va fi ales de congres. Șiretul avocat se înarmase astfel cu toate aparențele. Știa bine, că prin cumetria cu d. Argetoyanu făcea imposibilă ori-ce unire, și cu partidul poporului și cu cel țărănesc. Cunoștea perfect în această privință și obstacolele politice și impedimentele de obraz. Abilul șef însă conta la un succes de galerie. Pentru partid îi trebuia să poată zice: — „*Ei bine, vedeți, v'am ascultat, am făcut apel la toată*

Lumea, fără nici o rancună. Am pus la o parte și 'ambițiile mele, ca să putem constitui un mare front democratic, chemat să vindece rănila țării... Și frecându-și mâinile se căina mai departe cu tristă obidă în glas: Ce vrei, știi, e adevărat.. bonul de tezaur... da... toate bune, dar ce să fac? Dacă a acceptat el singur toate condițiile, trebuie să mă unesc cu Argetoyanu!" Așa vorbea cu partidul său ilustrul amic al sincerității. Cât despre ecoul din opinia publică și din cele două partide, al căror refuz el însuși îl preparase în mod meșteșugit, dsa s'a îngrijit de asemeni prin jocul fals al aparențelor. Apelul era astfel ticluit ca să se zică: — Iată un om cum se cade, generos și gata de jertfă. Iată democratul convins, care vorbește dela înălțimea principilor!...

Cum spuneam, farsă grotescă pe întreaga linie, ieftină scamatorie de bălcui.

Consecințele se știu; șirellicul a fost de scurtă durată și s'a evaporat. Cele două partide l-au înțeles imediat și-au răspuns neted fără înconjur: „*Primim fuziunea, dar fără d. Argetoyanu.*” Această ripostă a limpezii definitiv atmosfera și d. Maniu s'a prins în cleiul lui. Lumea își zice astăzi cu drept cuvânt: — *Bine, domnule Maniu, spuneai că te doare inima de biata țară și vrei un mare partid democratic... Il poți face în douăzeci și patru de ore cu Averescu și cu țărăniștii... Primește fuziunea cu ei, și ideia d-tale s'a realizat; ce te leagă de d. Argetoyanu, pe care mai alaltăieri îl prezentai generalului Averescu ca singurul obstacol în fața dorinței de-a te uni cu dânsul?..* Așa a început să vorbească mulțimea cinstită care, punea lucrurile la punct. D. Maniu simțind că i se destramă farsa a dat timid înapoi: — *A nu!... Fuziunea cu d. Argetoyanu nu e făcută. Congresul are să hotărască, congresul...* În acelaș timp după, stăruințele noului ttovarăș, care nu se mulțimea cu amorul platonice, dsa a fost silit să treacă la clubul dlui Argetoyanu și să declare că rușinosul contract este pecetluit în regulă, ceea-ce nu-l împiedică însă să șoptească la urechia altora cu insistență: *Toate aceste sunt pure formalități, poate l debarcăm... fuziunea nu i făcută, congresul... congresul...* Am prins aici numai câteva fire din ițele grozav de încurcate ale dlui Maniu. De ce-am făcut-o? Ca să se vadă pentru toți orbiții legendei un mic colțișor numai de după perdea. Judecați morala farsei, examinați, vă rog, prin ce regiuni ne plimbăm, și spuneți dacă vă place? În trecutul politic al României de ieri, destul de tulbure și otrăvit adese de miasmele fanariote, când ați mai suprins un astfel de beciu înbâcsit, când ați desvelit o mai penibilă elasticitate de conștiință? Dincolo de ori-ce consecințe de alt gen, rămânând numai la problema de estetică sufletească, întreb: reconfortant e tabloul, ori e românesc măcar?

Să răspundă ori-cine, stând de vorbă cu inima lui...

Cât privește partea politică a chestiunii, lucrul e mai lămurit ca oricând.

Partidul național, care-și va ține congresul peste câteva zile e chemat să-și hotărască destinul. Totul s'a isprăvit acum, cărțile sunt

date pe față, d' Maniu nu mai poate învăța nimic. E o dilemă simplă și categorică. Ea se prezintă așa: Deoparte sunt partidele sprijinite pe sufragiile populare, de alta domnul Argetoyanu, alegeți! Aștept cu nerăbdare sentința, și o mărturisesc, cu un sentiment de tristețe. Nu din pricina combinațiilor care se țin în Capitală nici de dragul epavelor politicianismului dela București. Sforile lor îmi sunt indiferente. Mă gândesc însă la soarta atâtor onești ardeleni din partidul național, care acum se găsesc la cea mai grea cotitură; vor avea ei maturitatea politică să priceapă ce înseamnă a și închide calea spre ori ce mișcare populară, respingând o mână frățească pentru pumnul dlui Argetoyanu? Nu știu, aproape nu-mi vine să cred. S'ar părea, că abilitățile șefului vor pregăti totul de-așa fel, încât deodată cu expozeul fatal, bieții oameni să înghită și fuziunea...

Un lucru însă e cert: după o asemenea sentință suntem la începutul sfârșitului.

O așteptăm!

OCTAVIAN GOGA

VECERNIE

Î-atât de bine-aci în țințirim
Când eu și cu tăcerea ne 'ntâlnim.

Visez pășind încet printre morminte
Și'n bolta aplecată ca un clopot
Ascult cum timpul bate clipe sfinte...

Subțirii nori călătorind în fugă
Sunt fumul de tămâie-al înserării
Și'n strana largă-a zării,
Colinele 'ngenunche pentru rugă.

Și plopii vin în șiruri lungi, tăcuți
— Călugări cu odăjdii de-asfințit —
Prea sfântă slujbă să slujască,
Ca 'ntr'un schit...

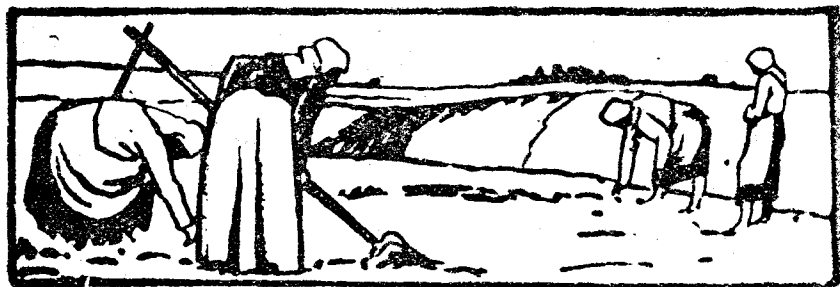
Cu ochi umil ca un sărut
De credincios pe o icoană,
Înbrățișez priveliștea tăcut...

Mi-e sufletul împărțășit cu firea
Mi-s gândurile toate o 'nchinare.
Pe creștetul meu simt nemărginirea
Plecată ca o binecuvântare.

Și când venind dinspre cetate
Din turlele bisericilor vechi,
A prins să îmi răsune în urechi
Ecoul rugăciunii de vecerne,
Îl simt pe Dumnezeu prin mine cum se cerne,
Cădelnițez privirea în amurg
S'ascult cum lacrimile clopotelor curg...

VINT-LĂ RUSSU-SIRIANU

Dilema partidului național

Trâmbițatul eveniment s'a consumat, și trebuie să recunoaștem că totul s'a petrecut după program. Anemica însuflețire în mijlocul căreia d. Iuliu Maniu s'a regăsit cu d. C. Argetoianu, — ce clipă de curată duiosie! — n'a fost tulburată de nicio notă discordantă, de niciun cuvânt de protestare. Lucrurile au mers ca pe roate. Disciplina din rândurile ardelene a amuțit toate glasurile. Nimeni n'a cutezat să crâcnească. Iar cei cari ar fi fost în stare s'o facă, au stat binișor acasă. Câți au fost aceștia deocamdată, nu se poate spune.

Ultima rămășiță a vechiului partid național a rezolvat astfel pentru totdeauna problema existenței sale, într'o atmosferă stearpă de ascultare orbească, fără întrebări de conștiință și fără frământări de îndoială, mulțumindu-se cu hrana săracă a unui expozeu diluat, pe care șeful celor o sută din Ardeal l-a ținut, cu această solemnă ocazie, pentru a cincizecea oară. Și înscenarea s'a sfârșit. Unii dintre noi credeau, totuș, că lucrurile se vor petrece altfel. Partizanii dlui Iuliu Maniu aveau de ales între două drumuri, fără reîntoarcere. Stăteau, deoparte, singurele două partide cu rădăcini reale în păturile populare: partidul poporului și partidul țărănesc, gata să participe la o concentrare completă a forțelor opoziției, și aștepta de partea cealaltă, nerăbdător, pumnul crisp al dlui C. Argetoianu. Era, orice s'ar zice, prilejul unei clipe de reculegere. Prudenții pertractanți ar fi putut să stea puțin pe gânduri. Răscrucea la care se găseau merita un moment de cugetare. Fuziunea cu d. C. Argetoianu avea, se înțelege avantajele sale. Bărbat politic pregătit pentru orice tranșacție și dispus pentru orice concesie, știind prea bine că n'are nimic de pierdut, impresarul cel mai nou al dlui N. Iorga oferea totul și părea că nu cere nimic în schimb. A sacrificat răzând firma propriului său partid, și-a abandonat cu o înjurătură puținii săi partizani din Banat, a primit dând din umeri cele zece puncte ale dlui C. Stere, și s'a declarat gata să iscălească,

În alb, orice alte condiții, fiind încredințat, că pe „proști” îi poți păcăli, la urma urmei, și fără zăpăc la mână. Unirea cu partidul poporului și cu partidul țărănesc n'ar fi mers, se înțelege, tot atât de ușor; d. Iuliu Maniu nu și-ar mai fi putut asigura, pentru sine și pentru rudele dumisale, monopolul desăvârșit asupra treburilor din Ardeal, nici perspectiva șefiei viitorului partid nu i-ar mai fi zâmbit cu atâta rotundă făgăduială, ca acum. În schimb, ce-ar mai fi însemnat micul grupuleț de aventură al latifundiarului dela Breasta, acest disprețuitor mărturisit al „maselor amorfe”, față de formidabila putere politică, reprezentată prin închagerea într-o singură tabără a celor trei partide de opoziție!...

Astăzi, iată, în fața opiniei publice dela noi au rămas tot trei partide de opoziție. Parcă nu s'ar fi schimbat nimic... După atâtea frământări deșarte, după atâtea dibuiri și după atâtea ezitări, partidul național se află tot acolo unde era acum cinci ani. Problema expansiunii sale teritoriale nu s'a deslegat. După două fuziuni, săvârșite cu mare pompă și cu multă gălăgie, d. Iuliu Maniu nu e mai puțin izolat de vechiul Regat ca în 1920. În schimb, Consiliul dirigent a răposat demult și morții, de câteva veacuri încoace nu mai au obiceiul să învie; iar fantoma regionalistă, ca toate fantomele, s'a risipit ca prin farmec îndată ce se făcu în Ardeal puțină lumină... Partidul național, renunțând pentru totdeauna la contactul cu orice curent popular, s'a mulțumit să colecteze câteva rămășițe argetoianiste, iorghiste și tachiste, decor cârpit de suprafață, o legiune întreagă de comnadanți fără ostire, epave ale unui regim politic demult înmormântat. De cât să trăiască, topindu-se cu adevărat în valurile largi ale românismului de pretutindeni, partidul național preferă să moară comod, la el acasă. Pentru noi, e aproape indiferent. Ne mirăm numai, cum niciunul dintre cei osândiți la o pieire sigură n'a avut nimic de spus. Atâta resemnare în fața eșafodului ne înduioșează, și abia mai putem continua...

* * *

Dar avem acum înaintea noastră noul partid național, cu oamenii săi cari sunt totuși câțiva, și cu directivele sale care, după cum vom vedea, sunt mai multe. Pe oameni, îi cunoaștem. Cu greu ne închipuim, că ei se vor putea schimba. Se vor amesteca, prin urmare, laolaltă, prefăcătoria onctuoasă a dlui Iuliu Maniu cu hipertrofia de amor propriu a dlui N. Iorga, și lipsa de scrupul a dlui C. Argetoianu cu hotărâta călcătură în străchini a dlui Alexandru Vaida. Distinșii fruntași ai neamului, cari și-au trimis nu demult injurii mortale, vor avea să deslege, în scurtă vreme, o întrebare destul de delicată: *cine va fi șeful partidului național?*

Apelul dlui Iuliu Maniu, mic monument de chițibușerie advocațională, a lăsat chestiunea în suspensie, ca o bubă urâtă, pe care subchirurgul se teme s'o taie, până nu coace cum se cade. Congresul recent din sala „Amiciția”, unde se țin de obicei balurile slujnicilor din Capitală, nu s'a atins nici el de locul dureros. Operația se va

executa abia în congresul comun al noului partid, după ce se va realiza fuziunea în toate județele, acestea având să trimeată pe viitor câte-o singură delegație, nu câte două.

Oricum s'ar învăța însă lucrurile, și nu ne îndoim că se vor găsi destui meșteri pentru tragerea sforilor de rigcare, dilema n'are nicio altă ieșire: ori d. Iuliu Maniu, ori d. N. Iorga! Cine va ieși deasupra, din această concurență surdă? Care va fi alesul? D. N. Iorga a afișat față de „actul istoric” al fuziunii o indiferență surprinzătoare. Conferențiarul dela Bruxelles n'a trimis nici măcar o telegramă de felicitare pruncului de curând născut, iar în articolele dumisale din *Neamul Românesc*, apărute în preajma celor două congrese, obiectivul istoric a vorbit despre „Patriarh și Patriarhat”, despre „Conflictul cu Germania” și despre „Nicolaie Milev”, învățatul bulgar ucis pe străzile Sofiei. Situația e foarte limpede și n'o vedem așa numai noi. D. N. Iorga așteaptă, într'adevăr, să i se ofere șefia, pe care n'o cere dar pe care crede că o merită, iar d. Iuliu Maniu, sincer ca totdeauna, face tot ceea ce-i stă în putere pentru a păstra o situație, pe care simte că s'ar putea s'o piardă.

Se înțelege, nu lipsesc nici soluțiile amuzante. Una dintre acestea este aceea a dlui Alexandru Vaida, care ar dori să vadă pe d. N. Iorga președinte de onoare al partidului, — ca la societățile de binefacere, — și pe d. Iuliu Maniu președinte activ, pentru că ceace-l distinge pe fostul avocat al Consistoriului din Blaj de ceilalți muritori, este, după cum se știe, activitatea. Apoi, trebuie să aibă, cu siguranță, și d. C. Argetoianu rețeta sa. Ba dl. Albert Honigman, distinsa moașă a fuziunii recente, a și comunicat-o cetitorilor săi, într'un articol din ziarul *Lupta*. Ideea, n'avem ce zice, e ingenioasă. Ci-că procesul șefiei să fie lăsat în suspensie, până ce sentința va fi dată de o instanță mai înaltă. Acela să fie uns șef, dintre cei doi concurenți, pe care l'o însărcina Regele cu formarea noului guvern.

Metoda, care e dealtfel perfect democratică, ni se pare destul de inteligentă, dar, pe temeiul ei s'ar putea întâmpla ca partidul național, cel fuzionat, să nu mai aibă șef niciodată...

* * *

Să nu se creadă cumva, că această chestiune a șefiei care se dispută e numai un joc ușor al vanității, fără ecou în rândurile proaspătului menaj politic. Sau o încercare de intrigă din partea unor adversari invidioși, totdeauna pregătiți să bage puțină zăcanie unde se poate. Prin urmare, nu judecăm nici noi faptele prin prisma reportajelor de „ultima oră” a cine știe cărei gazete răuvoitoare. Întreaga orientare viitoare a partidului național, — dacă e vorba să-i spunem tot așa, — depinde de caracterul pe care-l va lua conducerea lui. Cu dl N. Iorga în frunte, soarta lui va fi una. Cu dl Iuliu Maniu la postul de comandă, calea lui va fi alta. Și iată pentru ce.

Puțini au băgat de seamă, până acum, deosebirea esențială care a intervenit, chiar dela instalarea guvernului liberal încoace, în atitudinea

celor doi tovarăși de astăzi. După o protestare platonice împotriva alegerilor dlui general Văitoianu, — de pe urma cărora partidul dumisale n'a avut prea mult de suferit, — dl N. Iorga s'a prezentat la Cameră, și-a ocupat iar locul său vechi de opozant cuminte, a participat la discuția Constituției, pe care a recunoscut-o drept valabilă, s'a dus la încoronarea dela Alba-Iulia, certând aspru pe cei care au lipsit de-acolo, și nu i a scăpat niciodată, măcar o aluzie, prin care să conteste dreptul de legiferare al actualului Parlament. Dl Iuliu Maniu și-a plasat repetatele sale declarații tocmai la polul opus. Fostul președinte al Consiliului dirigent, sfătuit de dl Romulus Boilă, nepotul său și jurisconsultul comitetului de o sută, a făgăduit că va face *tabula rasa* din întreaga legislație liberală: lă nenumărate rânduri a dat de veste țării că nu recunoaște Constituția, și nu mai departe decât acum două săptămâni a strigat în plină Cameră, — atât cât e în stare dsa să strige, — că va desființa, când va veni la guvern, printr'un singur decret, toată opera acestui Parlament, pe care-l declară de pe acum nul și neavenit.

Într'o convorbire pe care a acordat-o corespondentului unui ziar din București, dl N. Iorga făcea deunăzi, dela Paris, câteva observări ironice la adresa partidului țărănesc, care, pretinde fecundul dramaturg, păcătuiește prin lipsa unei unități de direcție. Nu ne închipuim pe dl N. Iorga atât de presbit, încât să nu vadă în propria sa casă ceeace i-se pare că distinge atât de limpede în vecini. În ceeace privește direcția sa politică, partidul național acum înființat se află el însuș strâns în cleștele unei categorice alternative: renunță dl Iuliu Maniu la *tabula rasa*, trecând cu declarațiile sale războinice cu tot pe subț furcile caudine ale retractării? sau, mai de grabă, trage dl N. Iorga cu buretele peste tot ceeace a spus și a făcut până acum, așezându-se pe baricadă, alături de cunoscutul revoluționar din Gherla, popa Man?

Șarada se va descifra, desigur, într'un fel sau altul. Până atunci, barca junelui partid plutește nehotărâtă dela un mal la altul, iar întrepizii navigatori, de curând grămădiți în aceeaș găoace plutitoare, stau, cum s'ar zice, cu direcția în două luntre. Nu credem că aceasta e o poziție tocmai comodă...

ALEXANDRU HODOȘ

Politica emigranților ruși

Deodată cu potolirea cataclismului mondial, s'a deschis în contra României un nou războiu, acela al propagandei, care s'a desfășurat cu o egală intensitate atât la granițele ei, cât și în toate centrele europene; mai ales din partea Rusiei. Bolșevismul rusesc, care prin teroarea lui a aruncat pe căile pribegiei milioane de oameni în toată lumea, a fost o sursă inepuizabilă de elemente ațățătoare. Este curios fenomenul, că în ceea ce privește România, se întâlneau în ura lor ambele Rusii, și cea oficială și cea țaristă. Bolșevicii ne dușmăneau, și mai continuă în această atitudine, deoarece statul român formează cel mai puternic dig în calea expansiunii lor înspre Balcani, iar pe de altă parte, pentru că acesta este singurul mijloc cu care cred că pot să ațâțe puținele spirite patriotice câte au mai rămas în Rusia. Politică bolșevică persistă și acum în această direcție, și nu puține sunt exemplele cari au confirmat-o sub variate forme și în diferite locuri. Asupra tendințelor acestui regim, contrar obiceiului nostru, ne-am lămurit din vreme și pe deplin, și de-atunci stăm mereu în gardă.

Dar ceea ce n'am putut să înțelegem, a fost furia fără pereche care se descărca asupra noastră din partea burgheziei țariste, răspândită azi pe toată suprafața globului. Oricât ne-am năzui, nu-i putem găsi decât o explicație, și aceea de ordin sentimental, că, în neputința ei, până la o vreme, ea n'a putut să opună regimului bolșevic alt program, decât să se înfățișeze ca salvatoare a vechii unități a imperiului, pe care bolșevicii l-au desmembrat. Cu această lozincă au pornit expedițiile generalilor dela sud, est și nord la doborârea ordinii bolșevice, spulberându-se însă pe rând, ca tot atâtea aventuri. Insuccesele burgheziei țariste nu au putut să o abată însă dela manifestarea programului pe cale de propagandă, deși la spatele ei nu mai avea nimic real, nici o perspectivă promițătoare. Totuș, ea a perseverat în această luptă imaginară cu noi, chiar cu riscul de a aduce servicii prețioase cauzei bolșevice. Observând acest punct comun, guvernul sovietic nu a întârziat să exploateze în favoarea sa o predispoziție, pe care nu vedem cum ar fi meritat-o. Prin acest mijloc el a reușit să facă o reconciliere

parțială și trecătoare cu emigranții, din cari unii au consimțit să se întoarcă în Rusia, iar alții au acceptat să-i aducă servicii în politica externă, care, evident, în primul rând era îndreptată împotriva noastră.

Burghezia țaristă a fost totdeauna tare în propagandă. Dar nu mai în propagandă. Am avut ocazie să urmărim de aproape slabele ei eforturi în lupta cu bolșevicii, și, mărturisim, ele nu ne-au prea impus. La asedierea orașului Kîev, capitala Ucrainei, adunătura de oaste a fostului colonel de jandarmi Muraviev, în număr nu mai mare de câteva mii de oameni, a ocupat orașul fără multă rezistență, deși între zidurile lui se adăpostea un număr de peste treizeci mii de ofițeri. La apărarea orașului, acest număr extraordinar nu a contribuit decât cu o companie de mitraliere. Istoria regimentelor de ofițeri organizate pe Don este cel mai trist capitol din viața unui popor. Toate acestea însă n'au putut-o aduce la realitate, și războirea ei cu noi nu a încetat nici până în momentul de față. Ea nu s'a sfîșit să-și manifeste dușmănia față de noi nici în momentul când beneficia de dreptul de azil.

Abia răsleț se iviau, pe ici pe colo, semnele revizuirii unui-greșit program sufleteșc. Printre cei dintâi am remarcat pe dl Grigore Alexinski, fost reprezentant în Duma imperială și unul din conducătorii de vază ai mișcărilor democratice în vechea Rusie, care a avut față de noi o atitudine obiectivă. În scrierile sale apărute în capitala Franței — despre care s'a mai vorbit în aceste pagini — el a înfățișat un program nou pentru milioanele de refugiați și, în acelaș timp, singurul program real. Deși departe de perspectiva realizării, glasul dlui Alexinski a trezit în opinia noastră publică un viu ecou, ca toate părerile sincere și obiective. Acest răsunet ne face să revenim din nou asupra chestiunii, mai ales că de-atunci pare a se fi trecut și la fapte.

La 16 Februarie 1925 a apărut la Paris, sub direcția aceluiaș d. Alexinski, gazeta săptămânală *Rodnaia Zemlia*. (Pământul strămoșesc), în jurul căreia s'au grupat toate personalitățile mai de seamă ale emigranților ruși, ca: M. E. Antonov, membru în sfatul „Alianței țărănești“, hatmanul A. P. Bogaevski, M. Borisov, academicianul I. A. Bunin, Al. Grișin, Leonida Dobronrarov, N. Kokorin, V. Novikov și alții. Prin urmare, mișcarea emigranților în forma aceasta nu mai constituie o acțiune individuală, cum era aceea a dlui Alexinski, ci una colectivă, cu un obiectiv bine precizat. „Programul nostru — zice articolul de fond din *Rodnaia Zemlia* — nu este izvorât din teorii scoase din cărți, nu este rezultatul unei contemplațiuni de cabinet, și nici manifestări gălăgioase ale unor meetinguri de emigranți. El este impus de realitatea vieții, și este foarte clar. L-au alcătuit milioanele maselor populare din Rusia, prin „Alianța țărănească“ și prin numeroasele grupuri muncitorești antibolșevice. Punctul principal din acest program e scurt și hotărât. — Jos cu regimul bolșevic! strigă într'un singur glas țărani și muncitorii Rusiei, doborâți de stăpânirea de șapte ani a unor oameni fără conștiință și onoare, fără credință și milă, fără dragoste și patrie, fără demnitate națională“.

Cunoscând acest punct cardinal din proaspăta mișcare a emigranților ruși, restul programului preconizat, în detaliile lui de politică

internă, pe noi nu ne mai interesează. Această latură a chestiunii începe să ne atragă atenția numai din momentul când se va manifesta în exterior. În această chestiune, articolul-program zice: „Alături de scopurile generale arătate, situația actuală obligă pe toți patrioții ruși de a depune toată truda pentru stabilirea unei bune înțelegeri și colaborări cu frații lor de un sânge, cu polonii, și cu cei de o credință, cu românii. Înțelegerea și cooperarea cu cei doi vecini cei mai apropiați ai noștri ne va facilita mult problema imediată, aceea de a scăpa Rusia de jugul bolșevic“. Și articolul încheie astfel: „Sfatul suprem al „Alianței țărănești“, precum și cercurile conducătoare ale claselor muncitorești din Rusia, invită pe toți oamenii de bine și cu dragoste de țară să abandoneze vorbăria goală, unindu-se pe baza programului mai sus schițat“.

Ce se va putea realiza din acest program, deocamdată nu se poate ști. Rezultatele se pot ivi mai curând sau mai târziu. Important pentru noi este, că glasul cumpătat care se lansează din capitala Franței va putea la un moment dat să însemne o demobilizare sufletească a emigranților ruși de pretutindeni, cu cari, de altfel, nu am avut nimic de împărțit. Aceasta este și singura cale potrivită cu țelurile viitoare și reale a celor mai nenorociți oameni de pe acest continent. Din parte-ne, nu putem decât să întâmpinăm cu cea mai largă bunăvoință noua și chibzuită inițiativă a emigranților ruși, de oarece, cași cei dela *Rod-naia Zemlia*, știm și noi că durerile momentane ale oamenilor sunt trecătoare, dar națiile sunt veșnice. Trecând deci peste ceace este fără durată, ca buni patrioți, vom cultiva ceea ce este în folosul comun și veșnic al celor două popoare. Pășind pe acest drum loial, nu numai gruparea d-lui Alex'nski ne va întâlni ca prietini, ci întreg poporul rus.

P. NEMOIANU

Brândușa, vaca Domnului...

Amintirei lui Oardă

Ședeam în seri de toamnă umedă, într'un sat moldovean, pe vremea când cutropitorii dăinuiau încă în țară, — și cu nevasta și copiii aduși de-acolo vorbeam de trecut... Eu le spuneam încordările, suferințele și speranțele mele din vremea cât fusesem despărțiți, iar nevasta povestea mucenicia fără nume, îndurată de ea și de copii, acolo pe pământul jertfei...

Casa în care stăteam era casa unui cumnat, frate de cruce al meu, prăpădit în val-vârtejul boalelor moldovene.

Și istoriseam nevastei și copiilor:

„După ce, vreme de șase luni am stat tăbărăți sus, în satele botoșănene, iată că, trezită ca dintr'un vis, oastea s'a fost pus din nou pe picioare. Și, la drept vorbind, aceasta nu putea să fie de cât o nemai văzută minune a lui Dumnezeu... Gândiți-vă, dragii mei: zile și luni întregi de răstriați, înfrângeri și boli; — de geruri cumplite care ardeau oasele; — de nemâncare ca lumea cu săptămânile; — de dureri fără zare după cei lăsați de isbeliște acasă; — și norodul ostășesc să se ridice, așa, ca o apă mare, și, înviorat și întinerit, să se prăvale în jos, spre Siret, la *ofensivă*?! De sigur, că numai Dumnezeu poate să facă aceasta... Da, am pornit de vale, — și iată într'o noapte de lunie am poposit aici, unde suntem acuz, în casa fratelui nostru, care, când m'a văzut a deschis brațele larg în lături și, în hohote de râs și plâns, m'a cuprins în ele și mi-a zis:

„Tu ești, frate dragă?!...“ și, pe urmă s'a tras înapoi, m'a privit ca pe-o arătare neașteptată, și iar m'a cuprins în brațe.

Pe când îi dădeam cuvenitele deslușiri, el mă aduse, de braț, în acest balcon.

Două zile cât am stat aici, n'am făcut în ceasurile de răgaz de cât să vorbim de voi, — și el, care-și lăsase nevasta cu voi, se blestemă că făcuse așa... Ședeam în acest balcon, care ne aduce

aminte atâtea lucruri din trecut, — și vorbeam de voi... Grădina, grajdurile, fântâna, toate păreau că au glas și ne aduc aminte de lucruri care nu mai aveau să fie niciodată.

În cea din urmă seară cât stătui aici, era o lună ca ziua. O clipă, privind în ograda goală avui năluca că vă văd, ca în cea de pe urmă vacanță a Paștelui, dinaintea războiului... Ceva greu îmi apăsa sufletul și nu mă izbăvi de cât când încredințai fratelui meu de cruce rugămintea mea :

— „Frate dragă, eu mă duc la Nămolăasa, ca să pun și eu umărul la desrobirea celor de dincolo... Aș dori să trăiesc atât numai cât să-i vedem pe cei ai noștri de la Focșani scăpați de sclavie, și pe urmă, iată, Dumnezeu mi-e martor, pot să mor... Ascultă-mă, frate... Fără îndoială, că moartea mă poate lua în oricare clipă de aici înainte... Făgăduiește-mi ceva...”

Cumnatul nostru asculta cu capul în jos, iar lacrimile i se prelingeau domoale și necunoscute pe scândura balconului...

— „Ascultă-mă, și nu zice nimic... Te rog, cu glas de despărțire, să ai grijă, dacă mor, de copiii mei... și dacă vei vrea, — și dacă va vrea și mama lor, fă-i copiii adoptivi ai tăi și ai nevastei tale...”

O mână tremurătoare am simțit atunci pe umărul meu și glasul fratelui nostru a rostit greu :

— „Așa voi face... Să nu te îndoești...”

Și atunci o grijă de piatră mi s'a ridicat de pe suflet...

A doua zi am intrat în involburarea războinică, părăsind locurile acestea și trimițându-le o privire, ca de dincolo de moarte...

Și, peste două luni, m'a învrednicit Dumnezeu să mă reîntorc prin aceste locuri. Trupul istovit de boale și sufletul sdrențuit de așteptări înșelate căutau o ascunzătoare, de câteva clipe măcar, în care să se însenineze și să se întremeze. Nicăiri ca aici, în satul acesta potolit, nu puteam găsi hodină. Și, — am venit... Cugetam la bucuria fratelui nostru când avea să mă vadă, și simțeam mai dinainte căldura îmbrățișării lui. Aveam să stăm de vorbă, liniștiți și uitați de lume, aveam să ne îmbărbătăm vorbind de voi, și aveam să facem planuri de viitor. Să ne retragem aici la țară, să muncim la ridicarea țărânilor, să punem piepturile zăgaz celor rele... Gândind așa, m'am trezit în fața porții lui. Fără să știu de ce, simții prin suflet ca un vifor de desnădejde... În ogradă: nimeni, — peste tot locul: tăcere, — încolo, spre grajduri: un argat bătrân moșmolea ceva, — câinii: nicăiri... Strig : nimic, — poarta ferecată. Cuprins de-o temere care-mi dădea amețală, mă dădui jos din trăsură și bătui cu coada biciului în poartă. Nerăspunzându-mi nimeni, începui să strig din ce în ce mai tare, până când, răvășit de-o siguranță desnădăjduitoare, mă răzimai de stâlpul porții, lăsându-mi capul în jos. Un singur cuget îmi alerga prin feasta capului, golită dintr'odată : „de sigur, a murit!...” O femeie bătrână trecu. Ii zic :

— „Femeie, ce face stăpânul casei acesteia?!...” și cu sufletul înmărmurit, așteptam lămurirea bănuielei mele.

Femeea, ridicând greu privirea asupra mea, dădu din cap și zise simplu :

— „... Ioi săptămâna l'au îngropat!...”

— „Da?!...”

— „Vezi bine: l'a răpus lingoarea...”

Ca și cum ar fi fost prea firesc, după câteva clipe în care cugetul îmi era gol, mă urcai în trăsurică și, în trap domol, eșii la câmp...

Era soare și tăcere. Lăsai calul în voe, să paște, — iar eu, întins în iarba groasă, îmi alungai privirile în profunzimea cerului albasru... Nu simțeam nimic, nici o durere nu mă cutreera, dar, fără voe, auzeam ca venind din pământul de desubt, un glas, pe care-l cunoșteam așa de bine: glasul fratelui nostru, șoptindu-mi, de acolo, vorbele pe care mi le spusese la despărțire:

— „Așa voi face... Să nu te îndoiești!...”

* * *

În altă seară, pe când luminile apusului muriseră toate pe culmea zărilor și praful reîntoarcerii cirezii în sat se așezase din nou pe patul moale din care se ridicase, — nevasta ne povesti unele întâmplări din vremea muceniciei:

— „... stăteam la colțul casei, și ascultam cu tata, bombardamentul de la Nămolosa, și pe urmă pe cel de la Mărășești... Câteodată, seara, auzeam mitralierele și uralele... Tata, cu glasul sugrumat și cu pleoapele umflate, ne spunea:

— „I-auziți!... Băeții noștri, — băeții noștri!...”

Și oprindu-se, se întorcea cu fața spre răsărit și se închina: „Doamne, Doamne, ajută-ne să trecem și valul acesta...” Pe urmă ne lua, și ținându-ne strânși lângă el ascultam cu toții bombardamentul...

— „Ascultați: acumă bat ai noștri, cu siguranță...” Și ciuleam urechile ca să putem deosebi dacă, în adevăr, erau ai noștri care băteau... Venea apoi și mama, și până la urmă ne trezeam cu toții îmbărbătați de adânci nădejdi, care creșteau din noi...

Și totuși, ce tristețe fără nume se pogora seara peste sufletele noastre: încă o noapte de gânduri și iar o zi fără voi, — și cât, Doamne, avea să țină așa?!... Când venea vreun aeroplan de-al nostru, aveam strania crezare că-i o bucată de pământ a Moldovei, care sboară pe sus și ne spune de voi...

Și tot așa: înfrângeam suferințele, vorbind de voi și de trecut... Acesta era balsamul suferințelor și al foamei... *Foamea!*.. Știți voi ce însemnează *foamea*?!.. Luaseră nemții tot, — scormoniseră peste tot locul, — adunaseră și trimiseseră, în sute de mii de pachete nilci, la ai lor... Nu voiau să știe de nimic: *luau*... Ce mâncam noi?!.. Unul Dumnezeu știe... Pâine neagră ca sgura, plină de pae, și acră... Cartofi înghețați, apoși și fermentați, — mazăre încărită, — ciolane rămase dela vitele nemțești (adică ale noastre, luate de ei), — fasole din an în Paști, și iar pâine amară... Într-o zi, pândind pe-un soldat

neamț, care îngropase ceva în colțul grădinei, — am desgropat noaptea: era o burtă de vacă... Am luat-o, — am spălat-o, și vreme de-o săptămână, pe sub ascuns, am făcut mâncare din ea... Mâncam și ne gândeam la voi... Mama, râzând printre lacrimi, zicea:

— „Unde sunt băieții să ne vadă?!...“

La Paști am strâns cum am putut câțiva pumni de făină, și am făcut un cozonăcel ca pentru copii, iar ouă am avut trei. A ciocnit mama și tata pentru toți, iar când pe mama a podidit-o lacrimile, — tata, ridicând semeț și înfruntător capul, ne zise la toți:

— „Cum mă vedeți, așa se vor întoarce vremile. Vom mânca din nou cu copiii noștri, aici, la masa aceasta...“

Dar noi, ca noi, — când ne zpuca foamea, „mâncam gânduri“ și foamea trecea, — dar copiii?!.. Când auzeam pe unul din ei zicând: *mi-e foame*, tot în clipa aceea o săgeată de foc îmi sfredelea capul, p'etul, inima...

Adeseori, în plină noapte mă sculam în cot, și ca o nebună șopteam: ce mă fac dacă n'am ce da copiilor?!.. Și gândul, ca într-o furtună, alerga de ici-colo și căuta hrană... Sus, în pod, tănuț de toată lumea, chiar de-ai noștri, aveam o provizie de zahăr... Dar ce poate ajunge?!.. Și, deodată, tot gândul mi se ducea la Brândușa, bătrâna noastră vacă.... Sărmana Brândușa... Aiât ne lăsaseră nemții din toată gospodăria... Când a vrut s'o ia și pe dânsa, vaca a întors capul ca un om și s'o uitat lung la neamț, — și neamțul s'a înduioșat și ne-a lăsat-o... Tot era ceva: cugetam că încă vreo lună, două, avea să ne dea lapte pentru copii... Dar după aceea?... De sigur că vor lua-o la abator... În fiecare dimineață, eu, cu mâna mea o mulgeam și-i vorbeam ca unui om, despre suferințele noastre, iar ea, cu ochii mari, bolovănoși, se uita la mine, de parcă ar fi zis: „lasă, — am eu grijă de voi...“

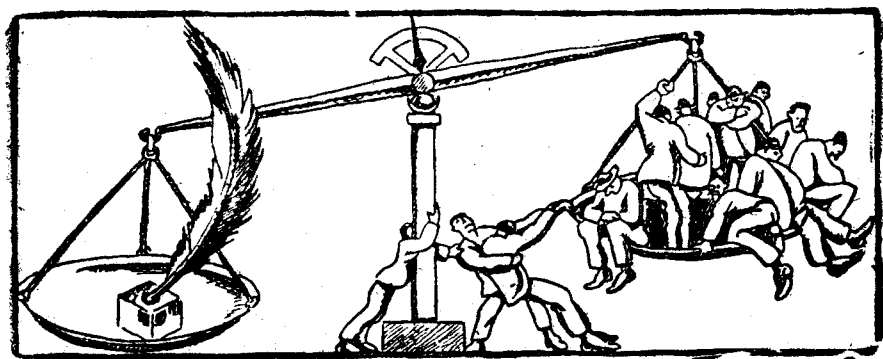
Zilele treceau și Brândușa nu înțerca: o lună, două, trei... Și totdeauna, tot așa privea spre noi, de parcă ar fi vorbit... În fie ce zi, copiii se hrăneau cu laptele stors din ugerul ei aproape istovit... Puneam mână de la mână, zdunam pae și rămășați de fân, coji de cartofi și foi de varză și dădeam de mâncare Brândușei, care, rumegând încet, părea că ne zice, ca și tata: „vremile se vor întoarce...“

Și minunea lui Dumnezeu, iată, s'a împlinit, ca și la voi în Moldova: Brândușa a dat lapte copiilor până când am venit aci, — adică, peste tot, mai bine de doi ani de zile... Se vede că sbuciumul gândurilor din nopțile albe, se prefăcea în lapte pentru copii...

De aceea, toți din casă îi ziceam, fără umbră de gând ușor: „Brândușa, vaca Domnului...“ și aveam pentru ea o simțire de duioșire și de dragoste, ca pentru un copil, ca pentru un frate...

Povestirea se stingea ușor, iar noi rămâneam cu toții pe gânduri, privind în noaptea care ne înconjura de pretutindeni. Și totuși ni se părea că toate acestea se petrecuseră cu alte ființe, cândva, demult, pe tărâmurile străine....

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Problema naționalităților în vechea Ungarie

Istoria poporului maghiar este un document trist pentru conștiința națională a minorităților etnice din fosta Ungarie.

O mână de oameni, opt milioane de maghiari, a fost în stare să-și susțină supremația în decurs de atâția ani asupra celor douăsprezece milioane de naționalități, printre cari, noi românii, figuram singuri cu trei milioane și jumătate suflete. În raportul acesta de forțe nu suprimarea politică ne pune în uimire, deoarece maghiarii nu prin puterea lor proprie s'au susținut, ci faptul că poporul acesta a știut să-și păstreze atât amar de vreme ajutorul elementului german din fosta Austrie. Stările politice din monarhia austro-ungară au fost cu totul specifice față de naționalități; acest conglomerat al diferitelor neamuri fiind acum un fenomen istoric lichidat pentru totdeauna. Totuși, trebuie să ne mai interesăm și azi de chestia aceasta, socotind că trăiesc în România aproape patru milioane de „minorități”. Noi ne folosim cu tot dreptul de cuvântul acesta; în Austro-Ungaria se vorbea numai de „naționalități”. Este încă un rezultat fericit al războiului mondial, că dispărând „naționalitățile”, s'au format numai „minorități” neînsemnate în cadrele statelor învingătoare. Sigur, că nici soluția aceasta nu este ideală, fiindcă și frontierele noi sunt împetrișate cu diferite popoare, dar frontiera veche etnografică, în urma colonizărilor, nu mai există. Colonizările, care au fost o acțiune conștient ostilă din partea elementului politic dominant în contra unității etnice a naționalităților, nu pot forma bază de drept din punct de vedere istoric.

Spre a ilustra în fața publicului românesc evoluarea continuă a

chestiei naționalităților în fosta monarhie, — până la catastrofa ei, — vom schița pe scurt legea vestită maghiară, despre „*asimilarea în drept a naționalităților*“, din anul 1868 (legea XLIV) care lege, în întregimea ei nu a intrat nici când în vigoare.

Legea naționalităților din 1868 a ieșit din frământările revoluției anului 1848, oglindind „spiritul pacinic“ al poporului maghiar, ajuns la o înțelegere definitivă cu casa domnitoare a Habsburgilor, după o luptă încordată de aproape 20 ani. Însă, chiar din introducerea acestei legi se ascunde o rezervă mintală, un scop final, când se decretează că „cetățenii Ungariei în totalitatea lor și conform principiilor Constituției formează din punct de vedere politic o națiune, națiunea maghiară, unitară și indivizibilă“, scoțând în relief visul milenar: statul național maghiar, cu o națiune maghiară unitară și indivizibilă, fără să se țină seama de datele statistice. Nu este deci de mirare, că legea nu a fost nici când respectată. Era un făt mort al poporului maghiar, născut poate dintr'un anumit idealism, înțeles prin prismă maghiară, dar folosit mai mult pentru reclamă în țările civilizate. La propagandă politică în favoarea sa, se pricepea Budapesta, și pe atunci, foarte bine.

Să trecem acum la analiza legii. Cel dintâi articol stabilește limba oficială a guvernului și a Parlamentului maghiar, decretând categoric, că legile votate, „vor fi traduse și în limba naționalităților“. Al doilea articol prevede, ca toate procesele-verbale ale județelor să se compună în limba oficială, fiind purtate însă și în limba pe care o va pretinde a cincea parte din consiliul județean. În ultimele decenii, legea nu s'a respectat niciodată în privința aceasta. Articolul al treilea fixează dreptul fiecărui cetățean, de a vorbi în limba maternă în consiliul județean. Articolele 4 și 5 se ocupă cu raportul județelor față de puterea centrală și în relațiunile lor reciproce, „cu privire la limba oficială“.

Funcționarilor administrativi li-se cerea, prin articolul următor, să folosească în relațiile lor cu publicul, după putință, limba naționalităților respective. Nu s'a fixat însă obligația aceasta în mod precis, și ca urmare funcționarii administrativi, 95 la sută maghiari, șvabi, ovrei și slovaci renegați, nu-și luau osteneală să învețe limba poporului. De aci, activitatea dezastruoasă a administrației maghiare în ultimul timp. Celelalte articole stabileau dreptul fiecărui cetățean de a folosi limba maternă la judecătoria comunală și la judecătoria de ocol, obligând pe judecător să folosească limba împričinaților și să compună procesul verbal respectiv, deasemeni, în limba acelora. Citația trebuia să se facă în limba pârâtului și sentința să fie redactată în limba procesului verbal. Cărțile funduare erau obligate a elibera copiile cerute, în limba poporului. Numai la forurile judecătorești superioare era obligatoare limba statului, adică cea maghiară. Judecătoria de ocol era constrânsă, și în acest caz, să traducă sentința forurilor superioare în limba împricinatului.

Articolele acestea nu au intrat nici când în vigoare, autoritățile bătându-și joc de cele mai elementare drepturi ale unei populații, care alcătuija majoritatea acestei provincii. Județele locuite de naționalități au fost invadate de funcționari maghiari, neștiutori ai limbei po-

pulației, introducând sistemul exasperant al translatorilor, în majoritatea lor oameni cu pregătire morală inferioară. Elementul acesta periculos și fără scrupul a devenit cu timpul stăpânul situației, deoarece în multe cauze, în lipsa advocaților, translatorul decidea de soarta procesului, mai cu seamă la judecătoriile de ocol din provincie.

Mai departe, legea din 1868 asigura libertatea deplină în ceea ce privește folosirea limbei tuturor confesiunilor religioase, principiul acesta fiind unicul care a rămas respectat. Dar pasagiul referitor la școlile confesionale a fost brusc abandonat, închizându-se la cea mai mică „iregularitate” școlile confesionale române. Iar la izbucnirea războiului mondial, „marele european” contele Apponyi a închis nu mai puțin de 80 școli românești, lăsând copiii pe drumuri.

Legea se ocupă apoi cu învățământul de stat, decretând dreptul ministerului de Instrucție de a stabili dela caz la caz limba de propunere a școalei de stat. În consecință, Ungaria nu cunoștea școala de stat cu limba de propunere română, ceea ce la noi s'a inaugurat, față de minorități, încă din 1919, în primele zile ale dominației române. Școală de stat a însemnat, în fosta Ungarie, școală maghiară primară, secundară ori superioară; numai școlile confesionale aveau dreptul de a-și alege, după plac, limba de propunere, luptându-se însă și pe terenul acesta cu multe neajunsuri. Era destul d. e. ca elevii unei școli comunale române să nu producă un rezultat dorit de directorul regional în ceea ce privește studiul limbei maghiare, pentru ca școala să fie pierdută. În scurt timp ea era statificată. Ori, statificarea însemna introducerea limbei maghiare ca limbă de propunere.

Pe terenul acesta, conducerea maghiară era ineputabilă în invenții noi. Așa se folosea, de pildă, de ajutorul de stat acordat învățământului confesional. Este știut, că biserica română, săracă cum era, nu s'a văzut în stare să satisfacă cerințelor coplesitoare pe terenul învățământului, și s'a simțit constrânsă să primească ajutor de stat atât pe seama preoților cât și pentru învățători. Dar, cea mai mică rezistență politică a preotului și-a învățătorului român provoca răsturnarea puterii publice, care oprea toate ajutoarele acordate preotului ori învățătorului. Urmarea a fost, că învățătorul în cele mai multe cazuri, silit de împrejurări, părase școala sau trăia cu totul în mizerie, refuzând să se facă unealta dușmanilor neamului său. Urmarea acestui sistem a fost, că generații întregi au crescut fără nici o cunoștiință de carte.

În privința raportului dintre populație și administrația comună, legea stabilea dreptul limbei materne în debaterile consiliului comună, între o comună și alta, precum și între comună și județ. Mai târziu însă, notarii maghiari ori maghiarizați au introdus pretutindeni limba oficială.

Articolul 26 al legii stabilea dreptul de asociere, în al cărui sens cetățenii Ungariei erau îndreptățiți de a înființa societăți culturale, artistice, de binefacere, școli particulare, etc., etc. În realitate dispozițiile acestea se aplicau cu foarte puțină generozitate. Înființarea unui cor, a unei casine, a unei reuniuni, a întâmpinat mari greutăți. Școli superioare nu s'au putut înființa de cât cu obstacole enorme. Chiar

aceea ce se admitea odată, se revoca după un timp oare-care. Așa s'a întâmplat cu liceul gr. cat. român din Beiuș, care avusese cândva opt clase, și care mai târziu a fost redus la patru clase inferioare. Articolul următor fixa un drept care a fost cam șubred aplicat. Este vorba de dreptul naționalităților la funcțiile statului, care a fost decretat patetic astfel: „naționalitatea cuiva în viitor nu va fi o pledecă pentru înaintarea până la cele mai mari demnități.“ Dacă cineva își renega neamul, atunci fără doar și poate, că da. Altcum, mai rar. Urmarea a fost că românii au inundat carierile libere dând cel mai mare contingent de адвоаți, medici, preoți și dascăli, și evitând ori și ce funcție de stat, de unde erau respinși sistematic cu cererea lor.

Acesta este, în liniamente generale, conținutul legii, care a devenit vestită chiar dela crearea ei, în bucătăria sociologiei moderne din Europa, ori de câte ori era vorba de chestia naționalităților.

Legea din 1868 a rămas, de-alungul celor cincizeci de ani ai vieții sale, o piesă de muzeu, pe care guvernele din Budapesta se grăbeau s'o scoată și s'o arate, oride câteori era vorba să se facă o dovadă despre generozitatea politică a națiunii maghiare. Minciuna, firește, n'a durat multă vreme, căci opinia publică europeană a putut să cunoască în cele din urmă realitatea care se ascundea sub acest frumos paravan, neutilizat. Astăzi, lucrurile se întâmplă dimpotrivă. Situația reală a minorităților din România întregită e mult mai favorabilă decât aceea pe care o prezintă străinătății emisarii opresorilor de ieri, transformați ca prin farmec în apărători ai tuturor libertăților naționale.

Aceasta, nu trebuie s'o mai spunem, se datorește lipsei noastre de propagandă în afară. Dar, aci intervine un capital nou, pe care nu e locul să-l examinăm acum.

C. GROFȘOREANU

„Roșu, galben și albastru“

— Roman de Ion Minulescu —

Înainte de a privi în caleidoscopul ultimului volum al dlui Ion Minulescu, pentru a descifra pe nisipul schimbător al vremii urmele unor pași cunoscuți, mândria noastră de foști luptători cu arma în noroiul glorios al tranșeelor se temea să nu găsească acolo unele regretabile jigniri. Aflasem, din cuprinsul unor recenzii ciudat insuficite, că „*Roșu, galben și albastru*“ e un roman al războiului, un soi de satiră amară a patriotismului, din al cărui agreabil cinism câțiva slujitori ai Komandaturei lui Mackenzen, români cu toții prin naștere sau măcar prin pseudonim, se și grăbiseră să-și facă un piedestal strălucitor pentru propriile lor păcate. Credeam, prin urmare, că romanul dlui Ion Minulescu e o violentă apologie a lășității; o caustică epigramă împotriva naivilor cari și-au aruncat viața în cumpănă pentru o idee scumpă; o tiflă estetică la adresa banalului tricolor, cântat, sărmanul de el, în atâtea versuri șchioape...

Ne-am înșelat. Nu știam că „*Roșu, galben și albastru*“ e o carte veselă.

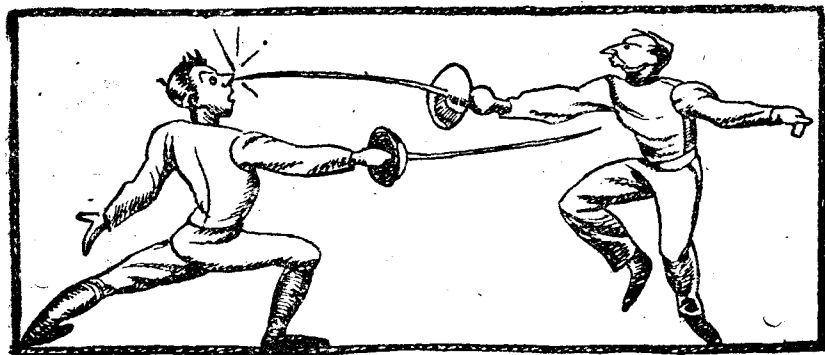
Regretatul nostru prieten Petre Locusteanu, care a fost el însuș un om de spirit, rezervase cândva autorului „*Romanțelor pentru mai târziu*“ un loc de seamă în antologia sa despre „*Umorul românesc*“. Această categorisire n'avea nicio intenție răutăcioasă. Era mai mult o prevestire. De atunci, nota umoristică din opera dlui Ion Minulescu s'a accentuat tot mai mult, și ultimul său succes de librărie: „*Roșu, galben și albastru*“ poate fi socotit, fără nicio exagerare, un mic cap de operă al genului. E o cronică amuzantă, scrisă într'un stil delicios, plină de observații p-cante și de aforisme spirituale, vioaie și inteligentă, făcută din scăpări de amnar și din dulce ironie comodă, care atrage, place și interesează.

„*Roșu, galben și albastru*“ nici nu e un roman. Ii lipsește, pentru aceasta, și perspectiva timpului și lărgimea spațiului. Evenimentele alunecă alături de povestire. Nici personajul principal, poetul și gazetarul Mircea Băbeanu, nu e un erou. Și nici nu vrea să fie. O mărturisește el însuș, cu vervă, într'un pasagiu întreg: „*M'am ascuns în fundul pivniței și*

n'am să ies de-acolo, până ce nu voi goii butea de vin până la fund. Când voi fi sătul, îmi voi permite luxul să fiu și eu erou. Am să contribuî probabil și eu cu câteva rânduri în cărțile de cetire ale elevilor din clasele primare. Voi avea funeralii naționale și copiii eroilor de azi vor rămâne repetenți dacă nu-mi vor ști biografia. Până atunci însă, nu dau voie nimănui să atenteze la libertatea lașității mele de a voi să trăesc". Cu acest program de conservare individuală, Mircea Băbeanu al dlui Ion Minulescu, unul din stâlpii cenzurei de pe vremea războiului, asistă la bombardarea Bucureștilor de către aeroplanelle nemțești, se refugiază la Iași, unde ia contact cu misticismul slav, și se întoarce victorios în Capitală cu armatele liberatoare ale României-Mari. Acțiunea povestirii, prin urmare, nu părătește printr-o înălțuire prea complicată de peripeții extraordinare. E jurnalul unui „ambuscat" foarte cumsecade, puțin cam afemeiat, ale cărui însemnări despre lumea înconjurătoare, ca și cele despre sine însuș, sunt muiate în multe vorbe de duh. Iată o mostră, luată la întâmplare. Vreți să știți ce rasă românească reprezintă Bucureștii? „E un amestec savant din sângele diferiților clienți ai unui laborator de analize medicale. Negustorii sunt ovrei, birjarii sunt muscali, servitorii sunt unguri, croitorii sunt nemți, lăutarii sunt țigani, birtașii sunt francezi și oamenii politici sunt parte greci, parte armeni, parte albanezi". Nota aceasta de pișcătură fără consecințe circulă pretutindeni, dela un capăt la celălalt al cărții. Umorul dlui Ion Minulescu, de esență pur cerebrală, se răsfășă în idei și în imagini, jonglează aici cu o metaforă îndrăzneată, stoarce dincolo cu eleganță efectele unui contrast neașteptat, asociază noțiuni disparate, realizând împerechieri surprinzătoare, de un farmec irezistibil. Gustați, de pildă, protretul de mai jos: „Amanta prietenului meu oscilează între 40 și 50 de ani. Din părul ei negru, câteva șuvițe albe, șerpuiesc lipsite de orice disciplină, ca râurile dintr'un atlas geografic. În lumina globului electric ascuns de un abat-jour violet, ochii ei negri capătă o ușoară nuanță de scrobeală albastră și privirile ei severe mi se lipesc parcă pe frunte, pe obraji, și pe guler, ca niște mărci poștale pe un plic cu adresa indescifrabilă".

Adăugați, la această nesecată bună dispoziție, care nu obosește dealungul celor peste 200 pagini, o undă ușoară de rafinat sensualism, și veți înțelege pentru „*Roșu, galben și albastru*" se înfățișează în vitrina noutăților ca o carte fără rival. Dintr'odată, dl. Ion Minulescu trece în fruntea scriitorilor umoristici ai generației de astăzi.

MOISE NICOARĂ

GAZETA RIMATĂ

O sărutare prin procură

„In numele dlui N. Iorga, d. inginer-
Cihodariu îmbrăț șează pe d. C. Arge-
toianu.”

„NEAMUL ROMÂNESC”

Eu n'am privit cu supărare
Sărbătoreasca 'mbrățișare,
Ba, dac'ar fi să spun curat,
Am fost profund emoționat,
Și-am plâns de gât cu domnul Mille,
De bucurie, șapte zile,
Văzând cum liricul savant,
Nerăbdător ca un amant,
Trimise calda-i pupătură
De departe, prin procură...

~ Acest sentimental tablou,
Adevărat, că nu e nou.

• Cunoașteți trista întâmplare
Cu-acel englez de vișă, care
Plecat din Londra de cinci ani
In colonii, să facă bani,
S'a pomenit, întors acasă,

*Că-i iese 'n cale, de subț masă,
Un prunc neprevăzut, bălan,
Emis în cursu-acelui an.
(Cum la plecare-i numărased
El pricepui ce se'ntâmplase.)*

*Și, după ce a tras la sorț
Se hotărî să dea divorț*

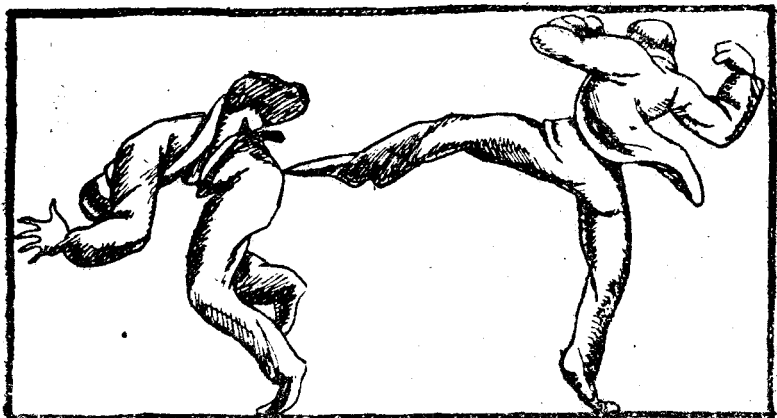
*Dar, când sosi la judecată
Biata femeie, disperată,
Jură, plângând neconținut,
Precum că n'a păcătuit,
Că: — „Pentru ce-s de vină eu,
„Dacă mi-a scris, din drum, mereu...”
De-atunci ilustrul tribunal
Se tot întreabă, de-i normal
(Pe căi, firește, naturale)
Să faci copii prin cărți poștale? !...*

*Și-ăcum să revenim din nou
La celălalt duios tablou.*

*Recenta noastră fuziune
Făcui și strașnica minune,
Căci măscăriciul Cihodari
Scoase-un sărut din buzunar...
Experiența e făcută,
Iar comitetul de o sută
A hotărât ca și Maniu,
De nu cumva e prea târziu,
Să se avânte, — prin procură, —
Și dincolo de pupătură...*

ROMEO CIOBOTAR

— doctor în telepatie și
licențat în științele oculte —

INSEMNĂRI

Precauțiuni electorale. — În ajunul alegerii parțiale dela Reghin, despre al cărei rezultat dl Iuliu Maniu are serioase și legitime îngrijorări, ziarele partidului național-fuzionat și-au luat toate măsurile de apărare pentru probabila înfrângere care-i așteaptă. Metoda deștepților noștri detractori nu e prea complicată. Fără multe scrupule față de adevăr, dumnealor au proclamat pe dl Octavian Goga... candidat guvernamental, argumentând cu impuritatea, — evidentă pentru toată lumea, — că guvernul a ocolit lupta electorală din circumscripția Reghinului, și nu s'a prezentat în fața urnelor.

Am arătat, în numărul trecut al *Țării Noastre*, că judecând astfel, toți comandanții partidului național, începând cu dl Iuliu Maniu și sfârșind cu dl Sever Bocu, sunt azi deputați miluți ai guvernului, care în alegerile generale nu le-a opus contracandidat. Mai mult decât atât, ne am adus

aminte, că însuș partidul poporului, pe vremea guvernului Averescu, a dat dovadă de o largă filantropie față de fostul președinte al Consiliului dirigenț. Nu numai că dlui Iuliu Maniu nu i s'a opus atunci o candidatură guvernamentală, dar a fost nevoie de un milostiv supliment de propagandă din partea adversarilor, pentru a se evita alegerea sigură a cismarului-socialist Teodorescu Crețu din Alba-Iulia.

Să ne înțelegem, însă, dela început. Nu e acesta și cazul dlui Octavian Goga. Noi, care am fost de față la admirabilele adunări dela Ibănești, Reghin, Hodac și Deda, unde câteva mii de țărani au întâmpinat pe dnii general Averescu și Octavian Goga cu falfăire de steaguri și cu urale sărbătorești, putem să aducem mărturia unei însuflețiri unanime, pe care n'au putut s'o pună în mișcare nici jandarmii dela fața locului, și nici poruncile dela București, dar pe care n'au reușit s'o împiedice nici agenții dlui Maniu.

trimiși să strice podurile din drumul de triumf al „concurenților” săi. Despre aceste răsunătoare manifestații a încrederii populare, foile partidului național nu suflă nici o vorbă. În schimb, ele se pricep să denunțe, cu o suspectă anticipație, că guvernul „este hotărât să recurgă la toate mijloacele”, că liberalii „vor pune în joc arsenalul dela Dej”, că lupta va fi „neloială și violentă”, și așa mai departe.

Acestea toate sunt vorbe aruncate în vânt, țipete electorale de ocazie, gălăgie asurzitoare de bătăuși care-și iau toate măsurile de precauțiune. Noi vrem să ni se arate precis, fără bâlbâielii caraghioase, fără inoportune trivialități, un singur fapt, din care să reiasă cea mai mică urmă de „violență” sau de procedare „neloială” din partea partidului poporului. În schimb, asigurăm pe voinicii samșari de alegeri, că, de data aceasta, nu li se va mai lăsa prilejul să pâlmuiască protopopi și să răstoarne urnele cu pumnul. Li anunțăm că, vrând-nevrând, se vor purta cuvințioși, și orice încercare de scandal se va potoli așa cum se cuvine. Nici pentru aceasta, suntem convinși, nu vom avea nevoie de ajutorul organelor administrative.

Mercenarul doctrinar. — D. Pamfil Popescu, mai bine cunoscut în publicistică sub porecla de Șeicaru, ține cu orice preț să-și lămurească prin ziarul *Cuvântul* noua sa atitudine față de noi. Temutul polemist cu luna, care și schimbă mult mai des opiniile decât rufăria, se simte dator să se justifice, argumentând volubil pentru ce ne-a tămăiat cu atâta însuflețire până ieri, și pentru că va continua să ne înjure de aici înainte. Explicația dumisale noi o găsim de prisos. Cunoaștem prea bine psihologia câinelui de pripas, care nu mușcă decât în ograda unde

poate să roadă un oscior. Condeiful agresiv al dlui Pamfil Popescu, zis și Șeicaru, care latră dela o vreme încoace pe socoteala și în profitul dlui C. Argetoianu, se gudura insinuant pe lângă noi pe vremea când, din întâmplare, locuiam în aceeași casă cu stăpânul său. Astăzi, pentru că acesta din urmă s'a mutat cu câțel și purcel în în subsolul comitetului de-o sută, credinciosul său pamfletar se dă la noi cu o subită învierșunare.

Fenomenul nu ne mără, căci îl găsim foarte firesc. Întâmplarea devine însă ceva mai amuzantă, atunci când d. Pamfil Șeicaru, — să-i zicem acum așa cum își zice el însuși, — se prezintă în fața noastră în postură de doctrinar, cerând brevet de invenție asupra concepției tradiționaliste, și trecând pe d. Octavian Goga, pur și simplu, printre discipolii săi. Adică, toate ideile pe cari directorul *Țării Noastre* le-a risipit cu atâta dărnicie prin scris și prin viu grai, în articolele sale, în conferințele sale, în cuvântările sale, n'au fost și nu sunt decât palide răsrângeri dintr'un sistem de gândire clocit în cele douăzeci de consilii de administrație străine, din care face parte d. C. Argetoianu...

S'a zis cândva, că ridicolul omoară. E o metaforă naivă. Căci, cu toate înfracțiunile sale împotriva regulilor de igienă, d. Pamfil Popescu-Șeicaru se bucură de o excelentă sănătate. Ceeace, n'ar fi nevoie să mai spunem, nu indispune pe nimeni. Iar pe noi, mai puțin decât pe oricine. Un adversar în plus, pe lângă cei cari au jurat pieirea noastră, nu numără nimic. Bătăiosul detractor dela *Cuvântul*, care insulta mai deunăzi pe d. Iuliu Maniu subțiscălitură, adresându-i cuvinte pe cari hârtia *Țării Noastre* nu le poate suporta, se prosternă acum în fața ilustrului bărbat politic dela Bădăcini, cu genuflexiuni menite să șteargă părerile

din ajun. Tot așa după cum, față de noi, rățoiala de acum s'a pornit să anuleze laudele de altădată.

Socotelile, prin urmare, sunt limpezi. Mercenarul își face meseria. Iar în ceea ce privește micul său proces de conștiință, să nu ni se ia în nume de rău, dacă păstrăm față de asemenea tardive scrupule o atitudine de completă indiferență.

Pe valurile fuziunii... Ciudată soartă are fuziunea dintre gruparea provincială a dlui Iuliu Maniu și bucățica de partid dela *Neamul Românesc*! Cele două congrese dela București s'au ținut; d. N. Iorga a sărutat pe d. C. Argetoianu prin delegație, — însărcinarea aceasta a avut-o d. Cihodariu, — obiectivul fotografului a prins un grup de curioși ascultând din piața Teatrului discursul dlui Mihai Popovici, toate formalitățile de rigoare s'au îndeplinit spre bucuria dlui Albert Honigman, marele maestru de ceremonii al noului partid, și când colo noul partid nu mișcă deloc. Cioburile argetoianiste, iorghiste și tachiste nu se pot lipi laolaltă cu niciun fel de clei. În nicio parte a țării nu s'a ajuns până acum la o înțelegere. Singura localitate unde cele trei frânturi reușiseră să se împace, fusese Craiova. Dar și acolo s'a repezit d. Gr. Filipescu, cu ordine severe dela centru, punând la locul lor pe rebelii îndrăzneți, cari se prea grăbiseră să se contopească, și restabilind *statu quo ante*. Incolo, nu cunoaștem niciun județ din vechiul Regat, în care fuziunea să se fi realizat în adevăr. Lipsiți de orice contact cu mulțimea, străini de lumea satelor, pierzându-și vremea în complicate aranjamente de culise, bieteile rămășițe tachiste se luptă din răspuțeri cu vechii partizani ai dlui N. Iorga și cu prietinii ceva mai noi ai dlui C. Argetoianu, pentru câteva demnități deșarte, care nu în-

seamnă nimic. E o ceartă homerică pe pe pielea ursului din pădure, al cărei sfârșit cu greu se va putea prevedea.

În ceea ce privește Ardealul și Banatul, lucrurile sunt mai puțin complicate. D. Iuliu Maniu și-a asigurat, prin fuziune, un monopol desăvârșit asupra acestor două provincii, pretinzând sacrificarea tuturor organizațiilor partidului naționalist al poporului, aflate dincolo de vechea graniță a Ungariei. Astfel, d. Avram Imbroane, împreună cu prietinii dumisale politici, s'a văzut nevoit să voteze împotriva fuziunii, reluându-și libertatea de acțiune. O moțiune, scälită de numeroși intelectuali, a fost dată de curând publicității, și din cuprinsul ei am aflat încăodată pentru gruparea dlui Iuliu Maniu a refuzat în mod sistematic orice fuziune cu partidele cari nu se învôlau să-i lase „mână liberă” asupra Ardealului și Banatului. Nici târgul cu d. C. Argetoianu nu s'a încheiat, până când acesta, cu proverbiale sa loialitate, n'a consimțit la abandonarea propriilor săi partizani. D. Avram Imbroane nedeunună acum condițiile imorale ale fuziunii „care lasă întreaga regiune a Ardealului și Banatului exclusiv pe seama, partidului național ardelenesc”, dând posibilitatea acestui partid „să și continue politica sa de duplicitate, afișându-se în vechiul Regat unionist, iar dincoace de Carpați continuându-și și fortificându-și, fără puțința de control și împiedicare din partea celeilalte jumătăți unioniste a noului partid fuzionat, politica regionalistă condamnată de opinia publică”.

Pentru noi, cari am descifrat demult pofta de acaparare a consorțiului politic din jurul dlui Iuliu Maniu, aceste constatări nu sunt surprinzătoare. Ele nu fac decât să întărească și mai mult valoarea spuselor noastre, cu dovezi din ce în ce mai elocvente.

Delict de opinii. — Ministerul Instrucțiunii publice a hotărât darea în judecată a dlui A. C. Cuza, cerând o condamnare pentru ideile pe cari acesta le profesează. Procesul va avea loc la 28 Martie 1925, în fața unei comisiuni alcătuite din reprezentanții celor patru Universități din țară.

Preliminariile acestui proces sunt cunoscute. Așa zisele gazete demerate din Capitală, concentrate din întâmplare pe strada Sărindar, au avut grije să facă în jurul lor cuvenita gălăgie, proclamând dinainte vinovăția primejdiosului agitator și cerând cu insistență, împotriva lui, o drastică și nemiloasă pedeapsă. I se impută dlui A. C. Cuza, după cum cum se știe, doctrina sa antisemită. De douzeci și cinci de ani, fostul tovarăș de luptă al dlui N. Iorga se frământă, cu scrisul și cu cuvântul, ridicând în fața neamului său primejdia națională pe care o reprezintă creșterea d'sproporționată a populației evreiești. În acești douzeci și cinci de ani, d. A. C. Cuza a rostit nenumărate discursuri dela tribuna Parlamentului, a publicat articole prin ziare și reviste, a editat el însuși ziare și reviste puse în slujba convingerilor sale, a întemeiat un partid naționalist, din care au făcut parte mulți dintre cei cari îl acuză astăzi, și-a câștigat partizani fanatici, într'un cuvânt, a dezvoltat o propagandă actvă și stăruitoare în favoarea programului său politic.

Timp de un sfert de veac, nimeni nu s'a gândit să pornească o judecată în contra dlui A. C. Cuza, învinuindu-l pentru credințele sale. În această privință toată lumea era de acord; fiecare e liber să interpreteze naționalismul așa cum îl lasă inima. D. A. C. Cuza îl vede prin prisma antisemită; d. N. Iorga l-a plasat în registrele băncii „Marmorosch-Blank“. E o deosebire de concepție, care trebuie deo-

potrivă respectată. Iată, însă, că au izbucnit frământările tin-rimei universitare. În rândurile acestora și-a făcut loc un simțământ de neliniște; cutezătoare revendicări naționale au început să țâșnească din sălile de cursuri; o generație întreagă s'a ridicat să protesteze față cu îngrijitoarea și vală a elementelor străine pe pământul românesc.

Păzitorii ordinii s'au uitat atunci de jur împrejur, surprinși de această fierbere tinerească, și, refuzând dela început să-i cerceteze adevărata pricină s'au mărginit să caute, ca de obicei — un instigator. Mulțumită ajutorului dat de presa din strada Sărindar, care s'a grăbit cu mare bucurie să indice pe d. A. C. Cuza, „autorul moral“ a fost găsit. Pedepsirea lui exemplară, zic acuzatorii, va readuce mult dorita liniște în mijlocul studenției noastre.

Cunoscând ceva mai bine sufletul sbuciumat al acestor băieți cu tâmpile înfierbântate de o idee scumpă însuflețirii lor, noi ne îndoiim, că aceasta e calea cea mai dreaptă pentru potolirea spiritelor. Oricum, nu credem că se procedează cuminte, făcându-se dlui A. C. Cuza un proces de opinii, care oricum tot rău va ieși pentru cei cari l-au pus la cale. Ori d. A. C. Cuza va fi achitat, și astfel va ieși la iveală zădărnicia înscenării; ori va fi osândit, și în acest caz liniștea în Universitățile noastre va fi din nou compromisă.

Aceasta e realitatea. Sufletele au nevoie de o înțeleaptă potolire, nu de o nouă ațăfare. Judecătorii dlui A. C. Cuza își vor da seama, desigur, de greaua lor răspundere, și nu vor nescoti nici interesele instituției pe care o slujesc, nici principiul respectabil al libertății de cugetare.

O mică dilemă. — Între pagina întâia și pagina patra a ziarului *Cuvân-*

zul a izbucnit, deunăzi, un violent conflict de păreri.

Pe pagina întâia, organul clandestin al dlui C. Argetoianu a publicat un articol plin de insulte birjărești, anunțând că au sosit în circumscripția Reghinului 15 plutonieri de jandarmi cari „vor fura urnele“, că întreg aparatul administrativ „este pus la ordinele bardului“, că d. general Averescu comandă „bandele guvernului“, și că toate aceste fapte au produs în circumscripția Reghinului „o adâncă revoltă“.

Pe pagina patra, corespondentul special al *Cuvântului* trimite un reportaj amănunțit, în care, nu numai că nu e vorba de „jandarmi“ și de „aparat administrativ“, dar se afirmă, negru pe alb, că „în întrunirile care au avut loc“, d. general Averescu „a ponegрит pe liberali“.

Apoi, din două una. Ori d. general Averescu „comandă bandele guvernului“, ori „ponegrește pe liberali“. Amândouă laolaltă, nu se poate. Prin urmare, să se rezolve problema!

Șiretlic negustoresc. — După cum se știe, chestiunea șefiei noului partid național a fost lăsată în suspensie, până la convocarea viitorului congres al fuzionaților. Până atunci, partidul e un soi de pasăre cu două capete, — mai mult găină decât vultur, — pe ale cărei pene bălțate s'au adunat toate voșelele din lume.

Cu toate acestea, meșteșugul advocătescal dlui Iuliu Maniu a reușit, deocamdată, să stabilească o ușoară confuzie. Iată o:

Ce este, adică mai bine zis ce a fost până acum, d. N. Iorga? Șeful partidului naționalist al poporului, evident. Mai există partidul naționalist al poporului? Priviți frontispiciul *Neamul Românesc*, de unde această titlatură a fost scoasă și vă veți convinge că

nu. Partidul naționalist al poporului s'a desființat, d. N. Iorga nu mai e șef. Treceți acum de partea cealaltă. Ce a fost, adică ce este încă, d. Iuliu Maniu? Șeful partidului național. Partidul național mai există? Există. D. Iuliu Maniu este șef? Este!

Iată cum s'a rezolvat în așteptare, îngrijorătoare problemă. Printr'o abilitate negustorească, dibaciul jurist din Bădăcini a ieșit de-asupra Firma concurentului a dispărut, trăiască, prin urmare, firma noastră! Triumfă principiul vadului comercial...

Să se închidă discuția! — Cu prielejul alegerii dela Reghin, *Patria* dlui I. Agârbiceanu varsă din nou câteva lacrimi de crocodil pe mormântul defunctei solidarități a Ardealului. O mare nenorocire s'a lăsat asupra acestui colț de țară, unde, spre marea satisfacție a guvernului liberal, ardelenii se vor bate între ei... Ca să explice cauzele acestui dezastru național, fecundul prozator o ia pe de departe, desurupând o nouă argumentare în jurul apelului dlui Iuliu Maniu. Să vedeți cum stă chestia... Războiul fratricid de astăzi nu s'ar fi întâmplat, dacă partidul poporului ar fi fuzionat cu partidul național! Deci, vinovații sunt d. general Averescu, care a pus „condiții de ordin personal“ și d. Octavian Goga, care (după cum e informată *Patria*) „n'a dorit fuziunea, susținând că ea ar însemna moartea dsale politice.“

Iată-ne, prin urmare, în neplăcuta situație de a reîncepe dela capăt o discuție pe care o credeam demult sfârșită. Partidul național din Ardeal, pus se aleagă între puterea politică reală, pe care a reprezentă cele două partide care au refuzat să stea alături de democrația dlui C. Argetoianu, și valoarea acum îndoelnică a pumnului acestuia din urmă, n'a stat mult pe

gânduri. Partidul național a renunțat la o unire cu partidul poporului și cu partidul țărănesc, singurele care ofereau bazele unei puternice concentrări democratice, și s'a grăbit să se lipească de grupulețul, fără nicio rădăcină în păturile țărănești, a câtorva naufragiați politici în căutarea unui colac de salvare.

Socotelile sunt încheiate. Pentru ce să mai lungim vorba? Să nu lăcrimăm însă prea mult pe mormântul frontului unic în politica Ardealului. D. Octavian Goga s'a arătat la Reghin alături de d. general Averescu, spunând: „iată omul cu care m'am unit!“ D. Iuliu Maniu, nădăjduim, va face acelaș lucru, purtat la braț de d. C. Argetoianu. Cei 7000 de alegători dintr'un cerc electoral, ales de întâmplare, vor pronunța verdictul lor. Ne cam îndoiim că se vor ratifica și acolo preferințele d-lui Iuliu Maniu...

„Măinile libere“. Intr'un număr recent al ziarului *Indreptarea*, d. general Averescu contribuie cu o precisă punere la punct, lămurind motivele pentru cari partidul național s'a ferit mereu de o fuziune cu partidul poporului. Intre altele, șeful partidului poporului afirmă, că d. Iuliu Maniu, cu prilejul propunerii de colaborare făcută în 1920 guvernului partidului poporului, a pus o singură condiție: „măini libere în Ardeal“.

Aceste mâini, din nenorocire, le cunoaștem. Ele sunt ale dlui Romulus Boilă, fostul șef al resortului de alimentare din Consiliul dirigent și cunoscutul apărător cu permisul al vămilor dela Turnu Roșu și Predeal. Vă închipuiți, ce bucurie s'ar deslănțui în marea familie politică a gentilului unchiuț, dacă „măinile“ acestea ar fi iarăși „libere“!...

Dar, pentru așa ceva, ar trebui să se întoarcă îndărăt, din mersul lor inexorabil, și apa Târnavei și cursul istoriei...

NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

DUPĂ RĂSBOI de Maria, Regina României, în revista „Convorbiri literare“, Anul al 57-lea, Ianuarie 1925.

Aceste însemnări despre vechiul castel din Bran, dăruit reginei Maria de comunitatea Brașovului, aduc amănunte înflorite, țesute în culori evocatoare, despre sufletul care țășnește din nou, grație unui simț artistic regesc, între zidurile până mai ieri părăsite. Suverana noastră povestește, cu o admirabilă putere de evocare, fericita reînviere a acestui coț de sălbăticiune. — „În dosul zidurilor sale, neînchipuit de groase, am strâns o curioasă colecție de lucruri vechi, de o înfățișare mai mult sau mai puțin rustică: sculpturi ciudate, chipuri vechi în lemn, piatră sau metal chipuri care se simt la locul lor în acest locaș auster și medieval; stranii și vechi icoane pe funduri de aur, ușor aburite de vreme; covoare, pietre, ulcioare, tronuri, vase de aramă și de alamă și olărie țărănească din diferite regiuni; curioase și vechi coștare și dulapuri, mese grele de stejar, neprinse în cue de fier, și scaune. Dar mai sunt și jelturi uriașe și plăcute, sofale și divanuri, ale căror culori și stoffe fiind bine alese se armonizează plăcut cu restul, se împacă desăvârșit cu tovarășii mai severi. Și peste tot flori; florile cele mai frumoase, cele mai simple... Toate ceardacurile au cutii pline cu mușcate roșii, și jumătate din curtea interioară a fost despărțită și transformată într'o mică grădină presărată cu flori luminoase.“ Suntem de două ori recunoscători Reginei-artiste; întâi pentru viața pe care o redă unei cetăți istorice, apoi pentru paginile de mari frumuseți literare pe cari ni le dăruiește cu acest prilej.